

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА
ІНСТИТУТ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ПОЛІТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ НАПН УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ФОНД «БЛАГОПОЛУЧЧЯ ДІТЕЙ»
УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ
КИЇВСЬКИЙ МІСЬКИЙ КРИЗОВИЙ ЦЕНТР «СОЦІОТЕРАПІЯ»
ЦЕНТР ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ «АНКОР»
ВАРШАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (Республіка Польща)
АКАДЕМІЯ ПРИКЛАДНИХ НАУК імені СТЕФАНА БАТОРІЯ
(Республіка Польща)

ЗБІРНИК ТЕЗ НАУКОВИХ ДОПОВІДЕЙ

Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції

**СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА ОСОБИСТОСТІ
В УМОВАХ СУСПІЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ**

08 жовтня 2024 року, м. Київ

УДК 155.9

Збірник тез наукових доповідей Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції «Соціально-психологічна підтримка особистості в умовах суспільних трансформацій» 08 жовтня 2024 року. Київ: Факультет психології, соціальної роботи та спеціальної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, 2024. 161с.

Друкується за рішенням Вченої ради
Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
Протокол № 11 від 21.11.2024 р.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Оксана СЕРГЕСЕНКОВА, завідувач кафедри психології особистості та соціальних практик Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти, доктор психологічних наук, професор.

Олена ЛИТВИНЕНКО, завідувач кафедри практичної психології Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти, доктор психологічних наук, доцент.

Ірина МУЗИЧЕНКО, заступник декана з науково-педагогічної та соціально-гуманітарної роботи Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти, доцент кафедри практичної психології, кандидат психологічних наук.

Олена СОРОКІНА, доцент кафедри психології особистості та соціальних практик Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти, кандидат психологічних наук, доцент.

Ярослав КОРКОС, викладач кафедри практичної психології Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти, доктор філософії з спеціальності 053 Психологія.

Ганна СОБЧАК, викладач кафедри практичної психології Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти.

У збірнику тез наукових доповідей висвітлено наукові та прикладні аспекти соціально-психологічної допомоги особистості; соціально-психологічну допомогу постраждалим під час кризових подій та військового конфлікту; особливості психологічної культури та просвіта у воєнний та повоєнний час; психологічну парадигму у розбудові інклюзії в освітньому просторі.

**© Факультет психології,
соціальної роботи та
спеціальної освіти**

Список використаних джерел:

1. Петрович Ж. В., Карпенко О. Г., Лютий В. П. Соціальна активність особистості у територіальній громаді. *Соціальна педагогіка: теорія та практика*. 2024. № 2. С. 80-86.
2. Лях Т., Спіріна Т., Ковтун Є. Розвиток соціальної згуртованості територіальної громади. *Ввічливість. Humanitas*. 2024. № 3. С. 53-60. DOI <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.3.6>
3. Формула стійкості України: основні складові під час війни та у поствоєнний період. URL: https://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/rg_nprsc_062023_press.pdf (дата звернення: 29.09.2024).

**М. С. Крапива, м. Київ,
m.krapiwa@kubg.edu.ua**

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДОЛАЮЧОЇ ПОВЕДІНКИ ОСІБ РАНЬОГО ДОРОСЛОГО ВІКУ, СХИЛЬНИХ ДО ЗАЛЕЖНОСТІ

Постановка наукової проблеми. В умовах суспільних трансформацій перед сучасною особистістю постає безліч завдань та викликів, що стимулюють до пошуку нових форм реакції на стрес з метою успішної адаптації. Проте у випадку вибору неконструктивних стратегій подолання стресу, особистість може втратити контроль у ситуації кризи, що стимулюватиме вибір дезадаптивних форм реакції на складну життєву ситуацію і проявлятися у вигляді залежної поведінки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема стрес-долаючої поведінки почала розроблятися вченими на початку ХХ століття і була представлена плеядою праць таких закордонних та вітчизняних дослідників, такі як Р. Лазарус, Н. Ендлер, С. Хобфолл, Е. Хейм, Л. Мерфі, С. Фолькман, Г. Вайлант, Н. Хаан, С. Бойчук, Л. Карамушка, О. Войцеховська, Г. Закалик, Я. Ляшин, Н. Скрипник, В. Боснюк, Л. Степаненко та інших. У сучасній науковій психології більшість дослідників визначає три основні підходи до розуміння копінг-поведінки: психоаналітичний підхід, що розглядає опанування як специфічний его-механізм спрямований на адаптацію до стресогенної ситуації (Н. Хаан, Т. Кроубер; подолання як відносно стійка характеристика особистості, що визначає реакцію суб'єкта на стрес (Г. Олпорт, А. Реан, О. Штепа); когнітивно-феноменологічна теорія Р. Лазаруса та С. Фолькмана, що характеризує процес вибору стратегії подолання стресу через когнітивну оцінку проблемної ситуації, яка є первинною пізнавальною детермінантою емоцій [3, с. 84]. Долаюча поведінка являє собою здатність особистості до конструктивної реакції на стресові події життя та має регулятивну функцію в контексті управління стресом [1, с. 140] Згідно нашої наукової позиції долаюча поведінка розглядається як комплексне поняття, що включає в себе копінг-стратегії, що характеризуються усвідомленістю вибору реакції на стресову ситуацію, а також механізми психологічного захисту, що уособлюють неусвідомлювані процеси як складову загального процесу подолання. Залежна поведінка розглядається нами як неконструктивна реакція на стрес і характеризується як несвідомий процес відходу від реальності з метою зниження

психоемоційного напруження [4, с. 178]

Метою статті є опис результатів дослідження психологічних особливостей долаючої поведінки осіб раннього дорослого віку, схильних до залежності.

Завданням статті є сформулювати особливості прояву залежної поведінки як неконструктивної форми реакції на стресові події та віднайти зв'язки між долаючою поведінкою та схильністю до різних типів залежностей.

Виклад основного матеріалу. Для дослідження особливостей долаючої поведінки осіб раннього дорослого віку нами було здійснено теоретичний аналіз та емпіричне дослідження за допомогою обраного психодіагностичного інструментарію: методика схильності до 13 видів залежностей Г. Лозової, методика «Індикатор копінг-стратегій» Д. Амірхана в адаптації Н. Сироти та В. Ялтонського та методика «Індекс життєвого стилю» Р. Плутчика, Х. Келлермана і Х. Конте в адаптації Л. Вассермана. Вибірка сформована методом рандомізації і включає 100 осіб. Згідно результатів дослідження здійснено кількісний та якісний аналіз даних шляхом застосування математичних методів, а саме кореляційного аналізу.

Згідно з результатами проведеного дослідження, нами було виявлено, що у ранньому дорослому віці найбільш домінуючою є копінг-стратегія «соціальна підтримка», що виражається як пошук соціальної підтримки задля вирішення складної життєвої ситуації. У свою чергу між соціальною підтримкою та схильністю до залежності від здорового способу життя є статистично значущий слабкий прями зв'язок ($r=0,33$; $p<0,001$), що пояснюватися сучасною популярністю здорового способу життя як стилю життя взагалі, і як об'єднуючого у спільноту фактору для осіб раннього дорослого віку. Алкогольна залежність статистично значуще корелює із механізмом інтелектуалізації ($r=0,3$; $p<0,001$), що виступає досить цікавим фактом, адже механізм інтелектуалізації корелює із заміщенням ($r=0,31$; $p<0,001$), і таким чином алкогольна залежність може виступати як реакція заміщення травмуючих переживань через вживання спиртних напоїв. Алкогольна залежність також статистично значуще корелює із механізмом інтелектуалізації ($r=0,3$; $p<0,001$), що виступає досить цікавим фактом, адже механізм інтелектуалізації корелює із заміщенням ($r=0,31$; $p<0,001$), і таким чином алкогольна залежність може виступати як реакція заміщення травмуючих переживань через вживання спиртних напоїв [2, с. 88].

Висновки. Загалом можемо говорити про наявність невеликої кількості зв'язків копінг-стратегій та механізмів психологічного захисту з різними видами залежної поведінки, що характеризує ранній дорослий вік як свідомий щодо процесу формування особистісних стратегій подолання. Перспективами наших подальших наукових дослідження виступає віднайдення психологічних особливостей долаючої поведінки дорослого населення в умовах війни та у повоєнний період.

Список використаних джерел

1. Білюченко Ю. М. Психологічний аналіз долаючої поведінки у чоловіків та жінок зрілого віку. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Психологія. Том 33 (72), 2022, С. 139-144.
2. Литвиненко О. О., Крапива М. С. Зв'язок долаючої поведінки із залежністю

як неконструктивною формою реакції на стрес. Слобожанський науковий вісник, (1), 2024, С.85-90.

3. Мелоян А. Е., Садчікова О. Г. Взаємозв'язок особистісної зрілості та копінг-поведінки у психологів, які працюють у зоні військового конфлікту. Збірник наукових праць: Теорія і практика сучасної психології. Том 1 (3), 2019, С.83-87

4. Edinoff A. N., Murnane K. S., Rosa C. A., Giepert S., Cornett E. M., Kaye A. D., Maramba K.. Physiological considerations in opioid addiction. In Substance Use and Addiction Research. Academic Press, 2023, p. 177-184

В. П. Кутішенко, м. Київ,
v. kutishenko@kubg. edu. ua

М. Ю. Ільховська, м. Київ,
myilkhovska. fpsrso23m@kubg. edu. ua

ПРИЧИНИ ЕМОЦІЙНОГО ВИСНАЖЕННЯ У ЖІНОК ДОРОСЛОГО СЕРЕДНЬОГО ВІКУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Постановка наукової проблеми. Сьогодні проблема емоційного виснаження у жінок дорослого середнього віку набуває особливої актуальності. Адже окрім переживання жінками вікової кризи, яка занурює їх в ситуацію хронічного стресу, емоційне виснаження обумовлюється ще й сучасним ритмом їхнього життя, ситуацією невизначеності та психоемоційним навантаження пов'язаним з війною в Україні. Такий стан речей ставить перед психологічною наукою необхідність вивчення особливостей емоційного виснаження сучасних жінок, з метою пошуку шляхів ефективного подолання цього стану, оскільки жінка є важливою фігурою в сім'ї і має значний вплив на гармонію та стабільність родинного оточення.

Мета і завдання статті: Висвітлити результати емпіричного дослідження причин і проявів емоційного виснаження у жінок дорослого середнього віку в умовах війни та засобів формування у них навичок самодопомоги у подоланні цього стану.

Виклад основного матеріалу. Вибірку проведеного дослідження склали 82 жінки дорослого середнього віку. Оскільки емоційне виснаження є станом, що виникає внаслідок тривалого впливу різноманітних стресових факторів, було використано «Шкалу сприйманого стресу (PPS-10)» [1]. Це дало можливість оцінити, як жінки дорослого середнього віку сприймають стрес через призму оцінки рівня особистого контролю життя, впевненості в собі та рівня емоційного напруження. Результати дослідження показали, що лише 28 % жінок

задекларували здатність ефективно справлятися з життєвими ситуаціями та викликами; 44 % вказали на наявність певних труднощів у повсякденному житті та постійну потребу вдаватися до самопідтримки і самодопомоги; 18 % жінок мають високий рівень стресу та потребують додаткового втручання фахівців для усунення його негативних наслідків. З метою більш детального дослідження особливостей проявів емоційного виснаження жінок та бачення ними причин такого стану, нами було використано письмове опитування (авторська розробка) «Причини та прояви емоційного виснаження у жінок дорослого середнього віку».